

Inconsistenties binnen het jeugdnetwerk van voortijdig schoolverlaters en hoogbegaafde leerlingen in de gemeente Breda

Inconsistenties binnen het jeugdnetwerk van voortijdig schoolverlaters en hoogbegaafde leerlingen in de gemeente Breda

*Een kwalitatief onderzoek naar de ervaren inconsistentie tussen en binnen
verschillende instanties in de gemeente Breda.*

MOV-premaster bachelorthesis (200600042)

Auteurs

Karin Rozendal (3505995)

Marloes Verdel (3670589)

Begeleider

Chris Baerveldt

Datum

23 juni 2013

Voorwoord

Bij deze presenteren wij u het sluitstuk van onze bacheloropleiding in de richting van Pedagogische Wetenschappen. Wij hebben met plezier en toewijding aan deze scriptie gewerkt. Na een tegenslag in het begin hebben wij besloten om ons onderwerp te wijzigen en ons te richten op de thema's voortijdig schoolverlaten en hoogbegaafde leerlingen. Deze 'switch' heeft ons veel tijd gekost, maar bleek achteraf een heel goede keuze.

Zonder de hulp van een aantal personen hadden wij nooit tot deze resultaten kunnen komen. Daarom willen wij hier graag de gelegenheid nemen om deze mensen te bedanken. Allereerst willen wij graag alle professionals, Jacqueline Schellekens, Pauline van Swaal, Martijn Arts en Astrid Mol, bedanken voor hun tijd om ons te woord te staan en ons te helpen aan participanten. Ten tweede willen wij alle participanten bedanken voor hun gastvrijheid, openheid en uitgebreide verhalen. Ook willen wij graag de ouders van Karin bedanken voor slaapgelegenheid in de gemeente Breda. Ten slotte willen wij natuurlijk onze dank uitspreken aan onze begeleider, Chris Baerveldt, voor alle ideeën, adviezen en feedback.

Wij hebben veel geleerd over voortijdig schoolverlaten en hoogbegaafdheid, maar vooral van het onderzoeksproces. Wij kunnen beiden zeggen dat onze schrijf- en interviewvaardigheden verbeterd zijn en dat wij meer inzicht hebben verworven over het doen van een kwalitatief onderzoek. Op deze manier sluiten wij voldaan onze bachelor af.

Wij wensen u veel plezier met het lezen.

Met vriendelijke groeten,

Karin Rozendal en Marloes Verdel

Abstract

Achtergrond: In Nederland worden vanaf 1 januari 2015 alle verantwoordelijkheden rondom de jeugdzorg overgedragen naar de gemeenten. **Doel:** In dit onderzoek wordt onderzocht of zich problemen en inconsistenties tussen en binnen instanties van het jeugdnetwerk omtrent voortijdig schoolverlaters en hoogbegaafde basisschoolleerlingen in de gemeente Breda voordoen. **Methode:** Er is een kwalitatieve aanpak gebruikt, waarbij semigestructureerde interviews met zowel professionals als de doelgroepen zijn gehouden. In totaal zijn 5 schoolverlaters, 10 (ouders van) hoogbegaafde basisschoolleerlingen en 2 professionals per thema geïnterviewd. **Resultaten:** De persoonlijke begeleiding op het mbo werd als onder de maat ervaren. Bovendien bleek het bereik van leerplicht onvoldoende te zijn en de doelen van instanties die werken met schoolverlaters spraken elkaar tegen. Hoogbegaafde basisschoolleerlingen en hun ouders gaven aan dat de overdracht tussen leerkrachten in het reguliere onderwijs onvoldoende was, eveneens als de kennis en vaardigheden met betrekking tot hoogbegaafdheid. De ouders wilden meer betrokkenheid bij de ontwikkeling van hun kind op school en meer informatie over de opvoeding van een hoogbegaafd kind. Tot slot is gebleken dat de communicatie tussen de verschillende onderwijsvormen gebrekkig was. **Conclusie:** Bij beide onderzochte doelgroepen komen inconsistenties voor tussen en binnen instanties, voornamelijk op het gebied van communicatie. De kwaliteit van de jeugdnetwerken kan dus nog verbeterd worden.

Sleutelwoorden: *jeugdnetwerk, Breda, inconsistenties, voortijdig schoolverlaters, hoogbegaafde leerlingen*

Ruim 90% van de ouders en jeugdhulpverleners maakt zich zorgen over de voortgang van de hervorming van de jeugdzorg (Nederlands Jeugd instituut, 2013). Bij deze hervorming worden de gemeenten niet alleen verantwoordelijk voor de preventieve jeugdhulp, maar voor alle zorg voor de jeugd (JSO, 2012; Rijksoverheid, 2013a; Transitiebureau Jeugd, 2012). Ook de Transitiecommissie Stelselherziening Jeugd schrijft in haar eerste rapport dat de afgelopen twee jaar zowel landelijk als op gemeentelijk niveau onvoldoende voortgang is geboekt. De zorgen over de voortgang komen tot uitdrukking in drie thema's: sturing op het transitieproces, inzicht in de opgave en continuïteit van zorg (Transitiecommissie Stelselherziening Jeugd, 2013). Er zijn dus zorgen over de 'transitie jeugdzorg', die de kwaliteit van de jeugdzorg zou moeten verbeteren.

Met de 'transitie jeugdzorg' beoogde het kabinet Rutte I in oktober 2010 het jeugdstelsel te hervormen (Transitiebureau Jeugd, 2012). De hervorming van het jeugdstelsel omvat zowel transitie als transformatie. Met transitie wordt het proces van het overdragen van verantwoordelijkheden van de provincie en het rijk naar de gemeente bedoeld. Onder transformatie wordt het inhoudelijk verbeteren en vernieuwen van de zorg verstaan (Transitiebureau Jeugd, 2012). Naast transitie en transformatie is een derde doel van de hervorming bezuiniging. In 2015 wordt verwacht dat de hervorming een besparing oplevert van 80 miljoen euro. Vanaf 2017 zal dit zelfs oplopen tot 300 miljoen euro (Rijksoverheid, 2011). Deze maatregelen zijn doorgevoerd om de verkokering van de zorg aan te pakken (Transitiebureau Jeugd, 2012). Verkokering is het langs elkaar heen werken van organisaties die op hetzelfde beleidsterrein bezig zijn. Door de aanpak van verkokering komt de nadruk te liggen op een hogere kwaliteit van de jeugdzorg, waarbij de zorg dichterbij de jeugd en minder bureaucratisch geregeld wordt.

Op dit moment zijn de voorbereidingen op de definitieve hervorming van het jeugdstelsel in volle gang. Eén van de grootste veranderingen die doorgevoerd is door het rijk, is het verplicht stellen van een centrum voor jeugd en gezin (CJG) in elke gemeente sinds 2011 (Rijksoverheid, 2013a). Echter, de gemeenten beslissen zelf hoe ze het CJG inrichten en hoe ze de overige veranderingen en jeugdzorg gaan aanpakken en inrichten (Transitiebureau Jeugd, 2012).

Aangezien de transitie in de jeugdzorg veel veranderingen met zich meebrengt en elke gemeente zelf moet beslissen hoe de transitie aangepakt wordt, is het nodig dat de kwaliteit in het oog gehouden wordt. In deze bachelorthesis wordt onderzocht hoe de jeugdzorg op dit moment geregeld is in de gemeente Breda en of de betrokkenen problemen ervaren binnen deze zorg. Hierbij wordt de focus gelegd op twee verschillende doelgroepen binnen het

onderwijs: voortijdig schoolverlaters en hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs. Er is voor deze doelgroepen gekozen, omdat voortijdig schoolverlaters een doelgroep is die wordt aangehaald binnen het jongerenbeleid van de gemeente Breda (Gemeente Breda, 2013a).

Voor hoogbegaafde basisschoolleerlingen is gekozen, omdat hoogbegaafdheid de laatste jaren meer in de aandacht is gekomen en in de gemeente Breda sinds enkele jaren plusklassen en voltijd onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen aangeboden worden.

De manier waarop de doelgroepen de kwaliteit ervaren van de jeugdzorg in Breda wordt onderzocht met de hoofdvraag: *‘Wat is de kwaliteit van het jeugdnetwerk van voortijdig schoolverlaters en hoogbegaafde basisschoolleerlingen in de gemeente Breda?’*. De mate van kwaliteit wordt bepaald door het bestaande jeugdnetwerk en welke problemen en inconsistenties binnen dit netwerk door professionals en de doelgroep worden ervaren, zoals verwoord in de vier deelvragen:

- Hoe ziet het gemeentelijk jeugdnetwerk eruit voor voortijdig schoolverlaters en hoogbegaafde leerlingen in de gemeente Breda?
- Welke problemen ervaren de doelgroepen bij de hulpverlening en ondersteuning?
- Waar zitten de inconsistenties tussen en binnen organisaties van het gemeentelijk jeugdnetwerk?
- Hoe zou volgens de doelgroepen en de professionals de kwaliteit van het jeugdnetwerk verbeterd kunnen worden?

Om deze vragen te kunnen beantwoorden, zullen er zowel interviews met sleutelpersonen van de instanties gehouden worden als met de betrokken kinderen, jongeren en ouders.

Literatuur

De gemeente Breda

De gemeente Breda is een 761 jaar oude gemeente en heeft 176.500 inwoners (Gemeente Breda, 2013b). Het aandeel kinderen en jongeren tot en met 23 jaar in de gemeente Breda is 48.210, ofwel ruim 27% van het totale aantal inwoners (Gemeente Breda, 2013c). De gemeente Breda voert een positief jeugdbeleid. Dit houdt in dat het jeugdbeleid gericht is op het investeren in de talenten en mogelijkheden van jongeren (Gemeente Breda, 2013a). Door middel van het uitvoeringsprogramma ‘Jong@Breda’ heeft de gemeente in 2011 een visie met acht doelstellingen gevormd voor het jeugdbeleid. Er wordt gestreefd om de gestelde doelen eind 2014 te realiseren. Onderwijs is één van de pijlers van dit jeugdbeleid en Breda heeft mede hierdoor in 2012 de titel verworven voor Onderwijsstad van Nederland (Gemeente Breda, 2013a).

Voortijdig schoolverlaters

Op 15 januari 2013 maakte de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, minister Bussemakers, bekend dat het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters in Nederland opnieuw gedaald is in het schooljaar 2011-2012 (Rijksoverheid, 2013b). Dit is in lijn met het in 2010 geformuleerde streven van kabinet Rutte I om het aantal voortijdig schoolverlaters te verminderen naar maximaal 25.000 in het jaar 2016 (Rijksoverheid, 2013c). Hierbij worden voortijdig schoolverlaters gedefinieerd als jongeren tot en met 23 jaar die het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie. Een startkwalificatie is behaald wanneer de jongere in het bezit is van een diploma voor havo, vwo of mbo niveau 2. Dit laatste betekent dat een jongere na het vmbo nog minimaal twee jaar een beroepsopleiding moet volgen en afronden (Herweijer, 2008).

In het schooljaar 2011-2012 zijn 36.250 nieuwe voortijdig schoolverlaters geteld, wat aanzienlijk minder is in vergelijking tot het jaar 2005-2006, toen er nog 52.681 nieuwe schoolverlaters werden geteld. Ook in de gemeente Breda wordt door middel van het uitvoeringsprogramma 'Jong@Breda' geprobeerd om het aantal voortijdig schoolverlaters terug te dringen (Gemeente Breda, 2013a). Zo is in de gemeente Breda het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters gedaald van 610 in 2005-2006 naar 492 in het schooljaar 2010-2011. Toch heeft de gemeente Breda nog steeds meer voortijdig schoolverlaters dan het landelijk gemiddelde. Ook is het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters licht gestegen in het jaar 2010-2011 in vergelijking tot het jaar ervoor (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2013).

In Nederland worden andere criteria aangehouden voor voortijdig schoolverlaters dan voor leerplichtigen (Herweijer, 2008; Van Tilborg & Van Es, 2006). De leerplicht geldt zonder startkwalificatie tot 18 jaar, terwijl een voortijdig schoolverlater ouder kan zijn. Instanties kunnen niet-leerplichtige voortijdig schoolverlaters wel benaderen, maar wettelijk hebben zij geen recht om de jongeren te verplichten onderwijs te volgen en een startkwalificatie te behalen. Deze jongeren kunnen dus zelf beslissen of ze ingaan op de aangeboden adviezen en hulp (Van Tilborg & Van Es, 2006).

De gevolgen van voortijdig schoolverlaten zijn voornamelijk financieel en sociaal van aard. Een van de meest directe gevolgen voor mensen die niet in het bezit zijn van een startkwalificatie is volgens Archambault, Janosz, Fallu, en Pagani (2009) en Meng, Coenen, Ramaekers en Büchner (2009) de hogere kans op werkloosheid, wat samen gaat met meerdere economische nadelen. De ongediplomeerde schoolverlaters die wel werk hebben, verdienen volgens de onderzoekers over het algemeen minder dan gediplomeerden en hebben minder

kans op een vaste aanstelling. Bovendien stellen zij dat jongeren terecht kunnen komen in een sociaal isolement en zich buitengesloten kunnen voelen van de maatschappij. Herweijer (2008) laat zien dat de kans dat jongeren die voortijdig het onderwijs hebben verlaten terecht komen in de criminaliteit groter lijkt te zijn in vergelijking tot jongeren die een startkwalificatie hebben behaald. Echter, dit kan volgens Herweijer (2008) ook een oorzaak zijn, omdat deze jongeren vaak al delinquent gedrag laten zien voordat zij de school verlaten. Ook veroorzaakt voortijdig schoolverlaten volgens Meng en collega's (2009) onderbenutting van de kenniseconomie in Nederland, wat weer nadelige economische gevolgen heeft voor het rijk. Een onderzoek van Allen en Meng (2010) toont echter aan dat het voortijdig schoolverlaten niet per se negatieve gevolgen hoeft te hebben. Uit het onderzoeksrapport blijkt dat een groot aantal voortijdig schoolverlaters na het schoolverlaten gaat werken of alsnog een opleiding gaat volgen.

De oorzaken van voortijdig schoolverlaten omvatten zowel familie gerelateerde, school gerelateerde en persoonlijke factoren op zich, als een combinatie van deze factoren (Herweijer, 2008). Uit verschillende onderzoeken blijkt bijvoorbeeld dat wanneer de school en/of ouders geen interesse tonen in de scholier en de prestaties niet prijzen, de kans groter is dat de scholier gedemotiveerd raakt en voortijdig het onderwijs verlaat (Archambault et al., 2009; Fall & Roberts, 2012). Daarnaast geven deze onderzoekers aan dat een ondergemiddelde voorkennis van de leerling een risicofactor kan zijn voor voortijdig schoolverlaten. Herweijer (2008) toont dat wanneer een kind met een laag prestatieniveau van het basisonderwijs bij het voortgezet onderwijs instroomt, dit sterk negatieve gevolgen kan hebben, waaronder het voortijdig schoolverlaten. Andere risicofactoren voor het voortijdig schoolverlaten zijn volgens Herweijer (2008) het opgroeien in een eenoudergezin, het hebben van een stoornis of handicap, spijbelen en delinquentie. Ten slotte stelt hij dat de kans op voortijdig schoolverlaten kleiner is wanneer de keuze van de opleiding past bij de leerling.

Meng en collega's (2009) laten daarnaast zien dat etniciteit en geslacht factoren zijn voor zowel de oorzaken als de gevolgen van het voortijdig schoolverlaten. Zo blijkt uit hun onderzoek dat allochtone meisjes veel minder vaak een baan vinden in vergelijking tot autochtone jongens en stopt 5% van de autochtone meisjes met het onderwijs vanwege het te hoge niveau tegenover 0% van de allochtone meisjes en 1% van de allochtone en autochtone mannen.

In Nederland zijn Regionale Meld- en Coördinatiepunten (RMC's) opgezet om de registratie van het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters per regio te kunnen coördineren. Naast het registreren van de schoolverlaters, zorgt het RMC ook voor doorverwijzing en

herplaatsing van de jongeren en het bevorderen van de samenwerking tussen alle betrokken instanties die te maken hebben met de jongeren (RMCnet, 2013). Jongeren die nog wel officieel het onderwijs volgen, maar dreigen om voortijdig het onderwijs te verlaten, komen in contact met de leerplichtambtenaar. Deze zoekt samen met de ouders en de school naar een oplossing en zorgt voor voorlichting voor de leerlingen om duidelijk te maken waarom het belangrijk is om naar school toe te gaan (Rijksoverheid, 2013d). Beltermann en collega's (2012) geven aan dat maatschappelijk werkers en verschillende jeugdhulpdiensten gezien worden als een waardevolle bron voor steun en adviezen voor jongeren die het onderwijs voortijdig verlaten of dreigen te verlaten.

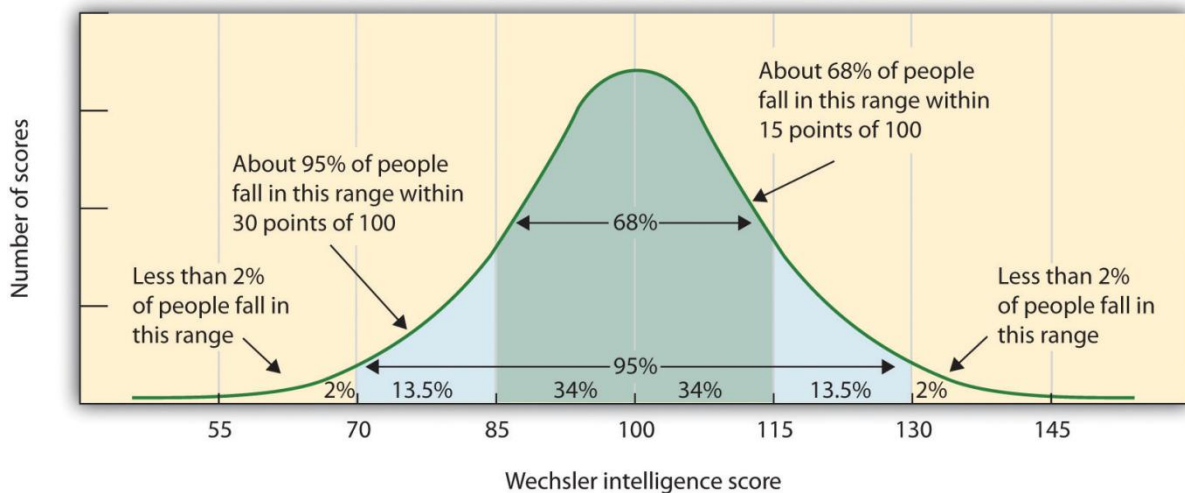
Op basis van de literatuurstudie kunnen enkele inconsistenties binnen het jeugdnetwerk van voortijdig schoolverlaters verwacht worden. Zo kunnen voortijdig schoolverlaters die liever werken dan school volgen en ook daadwerkelijk werk hebben gevonden, niet voldoen aan de verwachtingen van het RMC en de leerplichtambtenaar. Ook kunnen niet-leerplichtige schoolverlaters niet verplicht worden om weer onderwijs te volgen. Hierdoor kunnen inconsistenties ontstaan over wat de professionals willen en wat de jongere zelf wil. Bovendien is de groep voortijdig schoolverlaters een zeer heterogene groep, doordat de oorzaken, gevolgen en de daarbij horende problematiek van het voortijdig schoolverlaten verschillend zijn per persoon. Het is hierdoor lastig voor instanties om één lijn te trekken bij alle schoolverlaters en mogelijk ontstaan er inconsistenties wanneer deze jongeren in contact komen met verschillende instanties. Tot op heden lijkt echter onderzoek naar inconsistenties binnen het jeugdnetwerk van voortijdig schoolverlaters te ontbreken. In dit onderzoek zal daarom onderzocht worden hoe niet-leerplichtige voortijdig schoolverlaters het contact met de instanties van het jeugdnetwerk ervaren en waar zij inconsistenties zien. Er wordt verwacht dat aan de hand van dit onderzoek de problemen van het jeugdnetwerk duidelijker in kaart gebracht kunnen worden en mogelijke verbeteringen aangedragen kunnen worden.

Hoogbegaafde leerlingen

In Nederland is het onderwijsniveau door gebruik van het leeftijdgebaseerd leersysteem gericht op de gemiddelde leerling (Mooij & Driessen, 2008). Vooral in de onderbouw van het basisonderwijs blijft extra aandacht voor kinderen die bovengemiddeld presteren vaak uit (Mooij, Hoogeveen, Driessen, van Hell, & Verhoeven, 2007). Deze leerlingen zouden het volgens de algemene opvatting toch wel redden. Echter, stellen Subotnik, Olszewski-Kubilius en Worrell (2011) dat deze opvatting niet opgaat voor kinderen die hoogbegaafd zijn. Ondanks hun grote aanpassingsvermogen, blijkt uit meerdere onderzoeken dat een deel van de

hoogbegaafde leerlingen toch problemen ervaart (Hoogeveen, van Hell, Mooij, & Verhoeven, 2004; Neihart, Reis, Robins, & Moon, 2002; Pfeiffer & Stocking, 2000). Bovendien is het identificeren van hoogbegaafdheid nog altijd lastig (Ziegler, Stoeger, & Vialle, 2012), mede omdat er geen eenduidige definitie van hoogbegaafdheid bestaat en deze in de literatuur vaak ontbreekt (Subotnik et al., 2011; Walsh, Kemp, Hodge, & Bowes, 2012; Ziegler et al., 2012).

Volgens de meest gangbare definiëring is iemand hoogbegaafd als hij of zij zowel hoogintelligent is als ook creatief en gemotiveerd om te leren (Renzulli, 2002). Hierbij wordt hoogintelligent gedefinieerd door middel van een IQ-score, die binnen de hoogste 2% van algemene intelligentie valt, zoals gemeten met een intelligentietest (Renzulli, 2002). Zoals te zien is in Figuur 1, komt dit neer op een IQ-score van 130 of hoger.

Figuur 1. Wechsler intelligence score (Flatworldknowledge, 2013)

Ook met een definitie van hoogbegaafdheid blijft het lastig hoogbegaafde kinderen te identificeren. Volgens Neihart en collega's (2002) bestaat er namelijk geen gevarieerdere groep dan de groep kinderen en jongeren die als hoogbegaafd bekend staat, aangezien het talent per kind verschillend is. Bovendien blijkt uit onderzoek dat hoogbegaafdheid geen vaststaand gegeven is, maar zich ontwikkelt in sommige kinderen en volwassenen met hoge potentie, op een bepaalde tijd, onder bepaalde omstandigheden en met de juiste mate van ondersteuning, tijd, inspanning en persoonlijke investering en keuzes (Reis & Renzulli, 2009).

Hoogbegaafde leerlingen kunnen drie soorten problemen hebben. Ten eerste laten hoogbegaafde kinderen die onderpresteren een duidelijk verschil zien tussen hun schoolprestaties en hun mogelijkheden, wat blijkt uit metingen via verschillende tests en de ervaringen van ouders en leerkrachten met het kind (Reis & McCoach, 2002). Aangezien er geen duidelijke kenmerken van onderpresteerders bekend zijn, is het lastig om leerlingen die

onderpresteren te identificeren (Reis & McCoach, 2002). Ten tweede ervaren hoogbegaafde leerlingen problemen met leer- en werkstrategieën. Hieronder vallen aandachtsproblemen, vermijdingsgedrag door faalangst en perfectionisme (Schuler, 2002), een gebrek aan uitdaging en motivatie (Pfeiffer & Stocking, 2000) en het ontbreken van planningsstrategieën (Cooper, 2009). Ten derde kan ook de sociaal-emotionele ontwikkeling voor problemen zorgen. Zo blijkt uit onderzoek van Peterson (2009) dat het kan voorkomen dat leerkrachten de sociale en emotionele behoeften niet herkennen, omdat zij denken dat hoogbegaafde kinderen gemakkelijk om kunnen gaan met ontwikkelingsuitdagingen.

Om deze sociaal-emotionele en cognitieve problemen zo veel mogelijk te voorkomen en te zorgen voor een optimale ontwikkeling van het kind, zou volgens Mooij en collega's (2007) gelijk in groep 1 ingespeeld moeten worden op de capaciteiten van het kind. In hun onderzoek zijn duidelijke indicaties gevonden dat hoogbegaafde leerlingen voornamelijk in de onderbouw van het primair onderwijs worden geremd in hun ontwikkeling en leren. Zij stellen dat hoogbegaafde leerlingen via de onderwijsstructurering in het reguliere basisonderwijs gedwongen worden tot onderpresteren.

Om bovenstaande problemen tegen te gaan, zijn in Nederland verschillende onderwijsvormen om hoogbegaafde kinderen gepast onderwijs te bieden. Versnellen, dat meestal vorm krijgt door middel van een klas overslaan, is de meest gebruikte vorm (Hoogeveen, van Hell & Verhoeven, 2009). Daarnaast kan een kind in het reguliere onderwijs verrijkend materiaal aangeboden krijgen (Walsh et al., 2012). Verrijkend materiaal bestaat uit activiteiten die plaatsvinden naast het reguliere lesprogramma en heeft als doel bij te dragen aan het verbreden van persoonlijke vaardigheden (DfES, 2007, in Morgan, 2007). Verrijken gebeurt vaak in combinatie met compacten, waarbij het reguliere lesmateriaal ingekort wordt (Mooij, Paas, & Fettelaar, 2012). Ook bestaan in Nederland onderwijsvormen die speciaal ingericht zijn voor hoogbegaafde leerlingen, namelijk plusgroepen en het Leonardo-onderwijs. Plusgroepen zijn groepen waar hoogbegaafde leerlingen voor één dag(deel) per week terecht kunnen naast het reguliere onderwijs op de basisschool (Hoogeveen et al., 2004). Het Leonardo-onderwijs is voltijd onderwijs op de basisschool voor hoogbegaafde leerlingen die problemen ervaren in het reguliere onderwijs (Mooij et al., 2012).

In Breda bestaan sinds 2008 speciale Eureka!-klassen die dienen als plusgroep voor de scholen die vallen onder de Stichting Katholiek Onderwijs Breda INOS (Eureka! INOS project hoogbegaafdheid, 2013). Voor één dagdeel in de week komen hoogbegaafde leerlingen uit groep 3 t/m 8 in heterogene groepen bij elkaar in een verrijkingsklas. De rest van de week volgen zij onderwijs op de reguliere basisschool. Ook voor kleuters met een

ontwikkelingsvoorsprong is er begeleiding die gegeven wordt door een gespecialiseerde leerkracht op locatie. Momenteel participeren ongeveer 200 leerlingen in de verrijkkingsklassen van Eureka!. Ook is sinds 2010 door stichting Markant Onderwijs een Leonardo-afdeling opgericht op een basisschool in Breda (Montessorischool Breda, 2013). Deze afdeling biedt in het schooljaar 2012-2013 voltijd Leonardo-onderwijs aan voor maximaal 60 hoogbegaafde leerlingen tussen de 6 en 12 jaar oud.

Ondanks de specifieke onderwijsvormen blijven zowel binnen het reguliere onderwijs als binnen het gespecialiseerde onderwijs opvattingen over hoogbegaafde kinderen heersen die niet kloppen, waardoor inconsistenties in de benadering ervaren kunnen worden. Uit onderzoek van Matthews en Kitchen (2007), onder hoogbegaafde leerlingen die een vorm van gepast onderwijs volgen, komen enkele misvattingen en verbeterpunten van het onderwijs naar voren. Volgens de leerlingen hebben de leerkrachten te hoge verwachtingen van hun leercompetenties, waardoor zij een te hoge werklast ervaren. Bovendien geven zij aan dat de lessen verbeterd zouden kunnen worden door meer gebruik te maken van flexibele en creatieve lesmethodes. Daarbij is het volgens Mooij en collega's (2007) belangrijk dat verrijking niet bovenop de reguliere leerstof wordt aangeboden, maar in plaats daarvan. Ook zou het volgens de leerlingen uit het onderzoek van Matthews en Kitchen (2007) beter zijn als het lesprogramma minder gescheiden is van het reguliere onderwijs, zodat wordt voorkomen dat een afzonderlijke groep ontstaat binnen de school.

Uit onderzoek van Hoogeveen en collega's (2009) is bovendien gebleken dat ook de houding van de leerkracht invloed heeft op het voorkomen of juist ontstaan van een afzonderlijke groep. Om te voorkomen dat hoogbegaafde leerlingen afgezonderd worden van de groep, dienen leerkrachten volgens dat onderzoek alert te zijn op bestaande vooroordelen onder de klasgenoten van hoogbegaafde leerlingen. Dit zou voorkomen kunnen worden door een accepterend en tolererend klimaat te creëren in de klas (Hoogeveen et al., 2009). Leerkrachten blijken juist zelf vaak ook vooroordelen te hebben. Zo blijkt uit onderzoek van Baudson en Preckel (2013) dat leerkrachten de persoonlijkheid van een leerling anders beoordelen zodra zij weten dat de leerling hoogbegaafd is. Om misvattingen en stereotypes te voorkomen beweren Matthews en Kitchen (2007) dat leerkrachten zelfbewust gemaakt moeten worden van hun aannames.

Uit de literatuurstudie blijkt dus dat voornamelijk binnen het schoolsysteem inconsistenties bestaan rondom de benadering van hoogbegaafde leerlingen. Zo blijkt uit meerdere onderzoeken dat het de leerkrachten vaak aan kennis over hoogbegaafdheid ontbreekt (Hoogeveen et al. 2009; Matthews & Kitchen, 2007; Mooij et al., 2007), wat leidt

tot onbekwaam handelen. Deze inconsistenties worden mede veroorzaakt, doordat er nog maar weinig goed wetenschappelijk onderzoek is gedaan over wat werkt voor hoogbegaafde kinderen (Walsh et al., 2012) en voldoende kennis dus ontbreekt. Door naar de ervaringen van hoogbegaafde kinderen en hun ouders te vragen zal er een beter beeld ontstaan over hoe het onderwijs en andere steun ervaren wordt, wat goed gaat en waar inconsistenties ervaren worden. De uitkomst van dit onderzoek zou daardoor kunnen bijdragen aan verbetering van het onderwijs en de ondersteuning van hoogbegaafde kinderen en hun ouders.

Methode

Design

De data voor dit onderzoek zijn verkregen uit semigestructureerde face-to-face interviews met per doelgroep 2 professionals en een aantal participanten uit de doelgroepen, zoals weergegeven in Tabel 1 en Tabel 2. De onderwerpen die tijdens het interview aan bod kwamen, zijn: de ontvangen begeleiding, de instanties waarmee contact is geweest, inconsistente adviezen en daden van de instanties. In de bijlage is de gehele opzet terug te lezen. De interviews zijn tussen 18 april en 15 juni afgenomen en duurden tussen de 20 en 50 minuten per interview. Met uitzondering van drie interviews, zijn alle interviews door beide onderzoekers afgenomen.

Tabel 1
Basisgegevens Participanten Voortijdig Schoolverlaten

Participant nummer	Ouder(s) of schoolverlater geïnterviewd	Leeftijd schoolverlater	School verlaten sinds
VSV1	Schoolverlater	19	18 maanden
VSV2	Ouder	20	9 maanden
VSV3	Schoolverlater	19	4 maanden
VSV4	Schoolverlater	19	4 maanden
VSV5	Schoolverlater	21	6 maanden

Tabel 2

Basisgegevens Participanten Hoogbegaafde Basisschoolleerlingen

Participant nummer	Ouder(s), kind of beiden geïnterviewd	Leeftijd participant	Type onderwijs op dit moment	Volgt dit onderwijs sinds
HB1	Ouder	13, 15, 16	Voortgezet onderwijs	n.v.t.
HB2	Ouder en kind	8	Leonardo	2 jaar
HB3	Ouder en kind	10	Eureka!	3 jaar
HB4	Kind	10	Eureka!	3 jaar
HB5	Ouder en kind	10	Eureka!	2 jaar
HB6	Ouder en kind	7	Eureka!	1,5 jaar
HB7	Ouder en kind	10	Eureka!	3 jaar
HB8	Ouder en kind	12	Eureka!	3,5 jaar
HB9	Ouder en kind	9	Eureka!	4 jaar
HB10	Ouders	8	Eureka!	3 maanden

Participanten en werving

Om in contact te komen met niet-leerplichtige voortijdig schoolverlaters hebben wij gemaïld naar verschillende instanties in de gemeente Breda. De transfercoach van de middelbare school 'De Ronde' was bereid deel te nemen aan een interview. Haar baan bestaat uit het begeleiden van jongeren met de overstap van het vmbo naar het mbo om het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters terug te dringen. Via het regionaal bureau leerplicht West-Brabant is een interview gehouden met een leerplichtambtenaar uit de gemeente Breda. Zij is vanuit bureau leerplicht zowel leerplichtambtenaar voor kinderen en jongeren tot en met 18 jaar als trajectbegeleider voor schoolverlaters boven de 18 jaar. Van de overige instanties is geen (positieve) reactie terug gekregen.

In Tabel 1 is te zien dat de interviews zijn afgenomen bij 4 schoolverlaters en een moeder van een schoolverlater. De moeder was zodanig betrokken bij de situatie van haar zoon dat zij goed de ervaring en de knelpunten kon vertellen.

Om in contact te komen met hoogbegaafde leerlingen zijn wij binnengelopen bij verschillende instanties. Ten eerste hebben wij met 2 professionals van stichting INOS gesproken die ons meer informatie hebben gegeven over de Eureka!-klassen. Eén van deze professionals is de coördinator van het verrijkingsonderwijs Eureka!, via haar zijn wij in contact gekomen met 8 participanten. De andere participanten zijn via het persoonlijke netwerk van de onderzoekers van deze scriptie en via een praktijk voor psychologen en orthopedagogen gevonden. Aangezien de reactie van middelbare scholen uitbleef, hebben wij besloten om het onderzoek te beperken tot basisschoolleerlingen. Ook reactie van het Leonardo-onderwijs bleef uit.

In totaal hebben wij 10 participanten geïnterviewd. Afhankelijk van de wens van de ouders en kinderen hebben wij een interview met alleen de ouder(s) of alleen het kind gehad,

maar in de meeste gevallen met de ouder(s) en het kind. Welk onderwijs de participanten volgden, is weergegeven in Tabel 2. Eén ouder (HB1) heeft ons haar ervaring verteld over haar drie hoogbegaafde kinderen. Dit verhaal heeft ons achtergrondinformatie gegeven, maar aangezien deze kinderen al voortgezet onderwijs volgden en de ervaringen van de basisschool van een aantal jaren geleden zijn en de situatie wellicht veranderd is, hebben wij deze gegevens niet meegenomen in de resultaten.

Betrouwbaarheid en validiteit

De betrouwbaarheid gaat over de vraag of dezelfde resultaten verkregen zouden worden bij herhaling van het onderzoek. Om de betrouwbaarheid van dit onderzoek te vergroten, is gebruik gemaakt van triangulatie. Dit wil zeggen dat er informatie is gebruikt uit verschillende bronnen. Als eerste is uitgegaan van literatuur als achtergrondinformatie over de thema's. Vervolgens zijn interviews gehouden met professionals om meer informatie te verkrijgen over de betrokken instanties in de gemeente Breda en welke inconsistenties de professionals zelf ervaren. Ten slotte zijn de (ouders van) kinderen en jongeren geïnterviewd. Door deze spreiding van gezichtspunten hebben wij geprobeerd te voorkomen dat onjuiste informatie wordt opgenomen in het onderzoek.

Onder validiteit wordt verstaan of het onderzoek heeft gemeten wat het zou moeten meten. Tijdens de interviews is daarom geprobeerd om de vragen zoveel mogelijk te beperken tot het verkrijgen van antwoorden op de deelvragen van het onderzoek. Bovendien is geprobeerd om de jeugdnetwerken vanuit verschillende kanten te benaderen om het gehele netwerk en de daarbij horende problemen in kaart te kunnen brengen.

Ethische overwegingen

Om de anonimiteit van de participanten te waarborgen zijn de interviews geanonimiseerd. De professionals daarentegen, hebben toestemming gegeven voor het gebruik van hun naam. Vooraf aan het interview zijn de participanten voorzien van schriftelijke en/of mondelinge informatie over het interview en hebben de participanten de gelegenheid gehad om naar aanleiding hiervan vragen te stellen.

Er is rekening gehouden met het feit dat de hoogbegaafde kinderen minderjarig waren. Wij hebben daarom eerst het contact gelegd met de ouders. Zij hebben vervolgens besloten om wel of niet deel te nemen aan het onderzoek, waardoor wij de kinderen alleen met toestemming van de ouders hebben geïnterviewd. In alle gevallen hebben wij de interviews over hoogbegaafde kinderen bij de participanten thuis afgenomen. Afhankelijk van de leeftijd

van de kinderen en de wens van zowel de ouders als de kinderen hebben wij de interviews voornamelijk met de ouders of juist de kinderen gevoerd. Bij de kinderen tot en met 8 jaar hebben wij met de ouders gesproken en werd dit aangevuld door het kind. Bij de kinderen van 10 jaar en ouder hebben wij meestal met de kinderen zelf gesproken en werden aanvullingen gegeven door de ouders.

Resultaten

In deze sectie worden de resultaten van de interviews besproken. Per thema zullen de vier deelvragen, zoals verwoord in de inleiding, beantwoord worden. Wanneer uitspraken van participanten gebruikt worden, wordt verwezen naar de participantnummers zoals weergegeven is in de tabellen in de methodesectie.

Voortijdig schoolverlaters

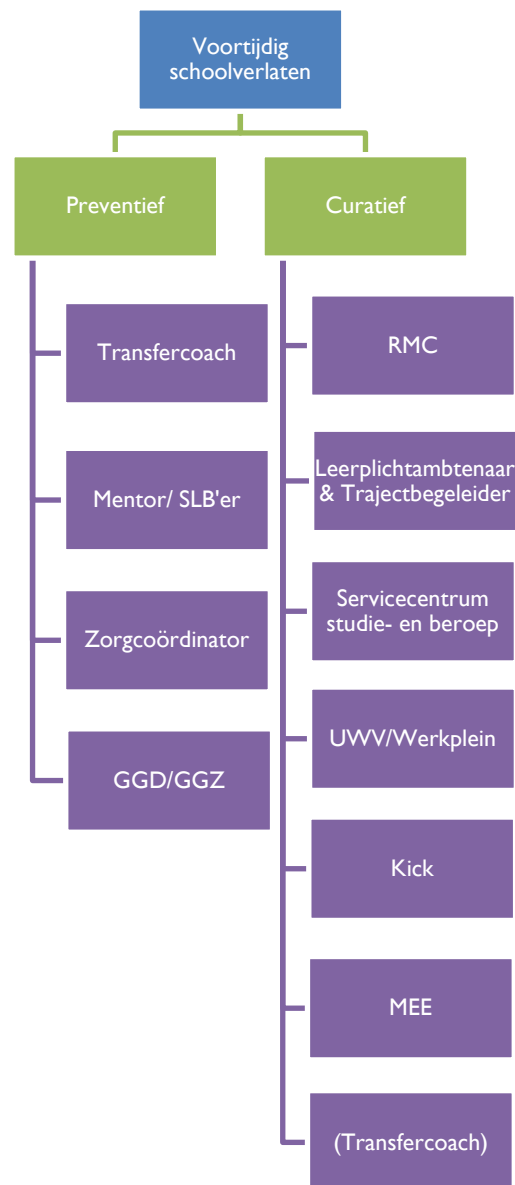
Hoe ziet het gemeentelijk jeugdnetwerk eruit voor voortijdig schoolverlaters?

Aan de hand van de interviews zijn de instanties die in de gemeente Breda betrokken zijn bij voortijdig schoolverlaten vastgesteld, zoals in Figuur 2 weergegeven wordt. Het figuur is opgedeeld in preventieve zorg en curatieve zorg, omdat andere instanties betrokken zijn bij het voorkomen van schooluitval dan bij het begeleiden en services bieden aan schoolverlaters.

Aan de preventieve kant staan de professionals op het vmbo en het mbo centraal. Naast een mentor op het vmbo en een studieloopbaanbegeleider (SLB'er) en zorgcoördinator op het mbo, bestaan er ook transfercoaches. Dit zijn professionals die jongeren begeleiden met de overstap van het vmbo naar het mbo. Ook kan de GGD en/of de GGZ een preventieve rol spelen, wanneer jongeren kampen met gezondheidsproblemen.

Aan de curatieve kant staan bijna alleen instanties buiten het onderwijs. Het RMC registreert de schoolverlaters en geeft deze informatie door aan bureau leerplicht. Afhankelijk van de leeftijd van de schoolverlater wordt er contact gezocht met de schoolverlater door de leerplichtambtenaar (tot 18 jaar) of de trajectbegeleider (18 jaar of ouder). In de gemeente Breda is de leerplichtambtenaar en de trajectbegeleider dezelfde persoon om te voorkomen dat jongeren van de ene op de andere dag te maken krijgen met een andere professional. Soms heeft de transfercoach nog contact met de schoolverlater en biedt hij of zij de begeleiding aan. In de begeleiding worden de schoolverlaters vaak opgedragen om een beroepskeuzetest en/of capaciteitentest te doen op het servicecentrum studie- en beroep van het ROC West-Brabant. Kick is een organisatie voor jongeren onder de 23 jaar die geen school en werk hebben en

biedt een combinatie van sportbeoefening en leren. Schoolverlaters kunnen via de leerplichtambtenaar doorverwezen worden naar Kick. Schoolverlaters die geen werk hebben, kunnen zich daarnaast inschrijven bij Werkplein van het UWV om een uitkering aan te vragen en werk te vinden. Voor jongeren met een beperking kan de organisatie MEE ingeschakeld worden voor informatie, advies en ondersteuning op het gebied van werken en leren.

Figuur 2. Jeugdnetwerk van voortijdig schoolverlaters in de gemeente Breda

Welke problemen ervaart de doelgroep bij de hulpverlening en ondersteuning?

Over het algemeen wordt de begeleiding van de transfercoach positief beoordeeld. Eén schoolverlater heeft echter aangegeven dat hij niet veel heeft geleerd van de begeleiding van zijn mentor en transfercoach op het vmbo. Hij heeft aangegeven dat hij naast adviezen ook meer daden had verwacht, zoals het daadwerkelijk helpen met plannen. Ook heeft één schoolverlater aangegeven dat hij het onderwijs op het vmbo vaak te gemakkelijk vond en graag extra werk had gehad wanneer hij al klaar was met de opgaven tijdens de les. Hij had gehoopt meer te kunnen leren op het vmbo.

Door drie van de vijf participanten werd aangegeven dat de begeleiding op het mbo onder de maat was. Deze participanten zeiden voornamelijk dat op het mbo een gebrek aan persoonlijke en op maat gemaakte begeleiding was, welke in de meeste gevallen wel aanwezig was op het vmbo. Hierdoor wordt de overstap van het vmbo naar het mbo als groot ervaren.

Twee van de vijf schoolverlaters hebben na het verlaten van het onderwijs begeleiding gekregen van de trajectbegeleider. Bij deze begeleiding werden geen problemen ervaren.

Waar zitten de inconsistenties tussen en binnen organisaties van het gemeentelijk jeugdnetwerk?

Uit de resultaten van de vorige deelvraag is gebleken dat de doelgroep inconsistenties ervaart tussen de begeleiding op het vmbo en het mbo. Waar de begeleiding op het vmbo vaak persoonlijk was, bleek deze niet aanwezig of niet op maat te zijn op het mbo.

Daarnaast heeft ook de trajectbegeleider aangegeven inconsistenties te ervaren tussen instanties waar de schoolverlaters mee in aanraking komen. Zij merkt dat het doel van Werkplein niet overeen komt met het doel van het RMC. Werkplein heeft namelijk het doel van uitstroom naar werk, terwijl het RMC het doel heeft om zo veel mogelijk jongeren met een startkwalificatie af te leveren. Schoolverlaters die zich inschrijven bij Werkplein worden niet doorverwezen naar een trajectcoördinator en ook niet gestimuleerd om een startkwalificatie te krijgen, omdat Werkplein alleen belang heeft bij mensen aan het werk te krijgen. Hierdoor kunnen trajectcoördinatoren deze jongeren minder gemakkelijk bereiken en staat dit het doel van 'het verminderen van het aantal schoolverlaters' in de weg.

Een laatste inconsistentie is dat het bereik van bureau leerplicht niet optimaal lijkt te zijn. Eén participant heeft namelijk aangegeven dat er helemaal geen nazorg aangeboden werd, zowel vanuit het mbo als vanuit bureau leerplicht. Twee andere participanten hebben aangegeven dat ze niets van bureau leerplicht hebben gehoord na het schoolverlaten. De

trajectcoördinator van bureau leerplicht geeft echter aan dat iedereen die voortijdig het onderwijs verlaat, benaderd wordt. Aangezien dit niet blijkt vanuit de ervaringen van de participanten, lijkt het systeem van bureau leerplicht niet volledig betrouwbaar te zijn.

Hoe zou de kwaliteit van het jeugdnetwerk verbeterd kunnen worden?

Om het jeugdnetwerk rondom voortijdig schoolverlaters in de gemeente Breda te verbeteren, zijn door de schoolverlaters en de professionals aanpassingen aangedragen. De meeste verbeteringen waren direct genoemd naar aanleiding van de inconsistenties tussen de instanties. Zo werd door drie participanten genoemd dat betere en persoonlijker begeleiding gewenst is op het mbo, zodat de overstap van vmbo naar mbo kleiner wordt. Hiermee samenhangend werd door drie schoolverlaters genoemd dat op het vmbo meer aandacht besteed moet worden aan studievaardigheden, zoals plannen. Daarnaast had een schoolverlater graag concretere begeleiding gekregen van de transfercoach, waarbij niet alleen adviezen worden gegeven, maar ook meer aandacht wordt besteed aan het in de praktijk brengen van de adviezen. Een laatste verbetering die werd aangedragen, is op het gebied van samenwerking tussen het RMC en Werkplein. Hierbij werd gezegd dat een betere samenwerking gecreëerd zou worden als Werkplein schoolverlaters, die zich aanmelden voor een uitkering, doorstuurt naar een trajectbegeleider en het doel voor deze jongeren verandert van 'uitstroom naar werk' naar 'uitstroom naar een opleiding en uiteindelijk een startkwalificatie'.

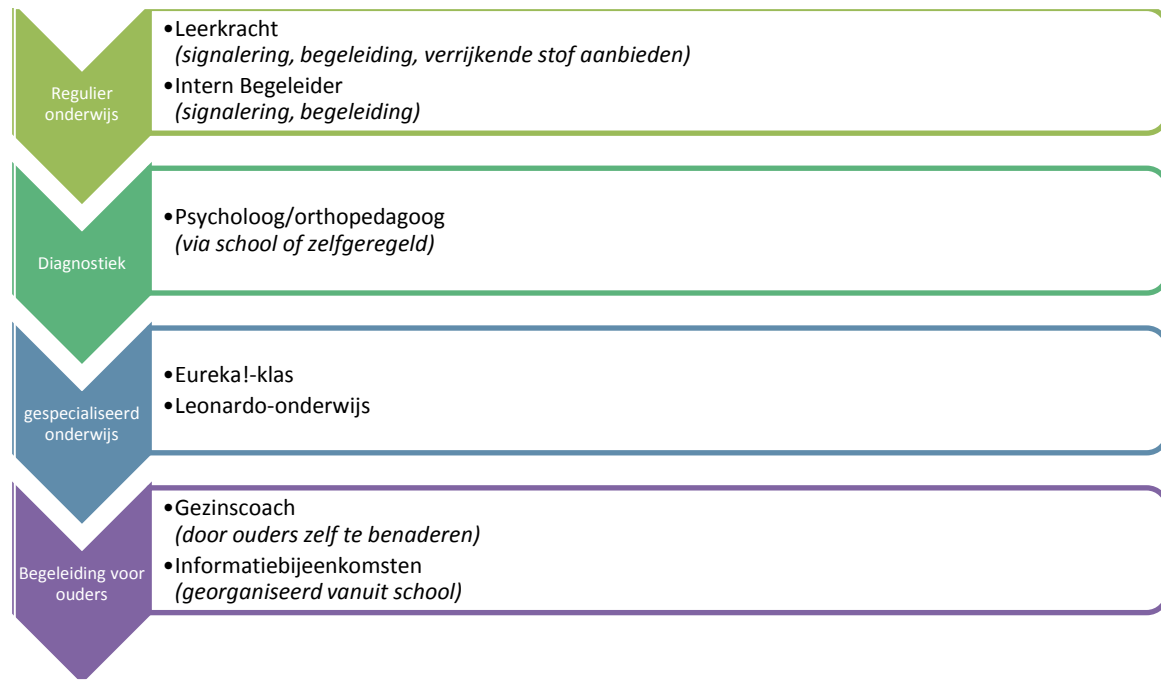
Naast verbeteringen die direct betrekking hebben op de inconsistenties tussen instanties hebben de participanten en professionals nog andere verbeteringen genoemd. Zo zou de trajectbegeleider graag meer projecten van werken en leren zien, die laagdrempelig zijn voor jongeren en waarbij jongeren binnen een half jaar een mbo1 diploma kunnen behalen. Verder is door de geïnterviewde ouder als advies meegegeven dat zij graag heeft dat er vaker naar de reden van schooluitval wordt gekeken in plaats van naar de percentages van schooluitval om het aantal nieuwe schoolverlaters te verminderen.

Hoogbegaafde leerlingen

De resultaten zijn voornamelijk gebaseerd op de interviews met hoogbegaafde kinderen en hun ouders die participeren in Eureka!. Slechts één van de participanten volgt Leonardo-onderwijs, waardoor geen betrouwbare uitspraken over deze vorm van gespecialiseerd onderwijs gedaan kunnen worden. Aangezien deze participant ook onderwijs op een reguliere basisschool en Eureka! heeft gevolgd, vormt het interview wel een basis voor vergelijking.

Hoe ziet het gemeentelijk jeugdnetwerk eruit voor hoogbegaafde leerlingen?

Op basis van de interviews met de professionals en de (ouders van) hoogbegaafde leerlingen is een beeld verkregen over hoe het jeugdnetwerk in de gemeente Breda voor deze doelgroep eruitziet. In Figuur 3 wordt het netwerk schematisch weergegeven aan de hand van de interviews.

Figuur 3. Jeugdnetwerk van hoogbegaafde leerlingen in de gemeente Breda

Uit de interviews is gebleken dat de signalering van hoogbegaafdheid door de ouders of door de leerkracht gebeurde. Ouders die opvallend gedrag bij hun kind signaleerden, gaven dit aan bij de leerkracht. Aan de hand van testen, overleg en observaties door de intern begeleider, werd overgegaan op verdere diagnostisering. Anderzijds gebeurde het ook dat de leerkracht opvallend gedrag signaleerde en na overleg met de ouders over werd gegaan op eenzelfde proces.

Alle geïnterviewde kinderen volgden les op een school van de Stichting Katholiek Onderwijs Breda INOS en werden, op twee kinderen na, na persoonlijke gesprekken getest door een psycholoog die via Eureka! aan de INOS-scholen verbonden was. Testen buiten de school om kon ook, maar om de kosten via de zorgverzekering terug te krijgen, diende er wel een indicatie van hoogbegaafdheid door de school afgegeven te worden en een verwijzing van een huisarts naar een gz-psycholoog te zijn.

Na het vaststellen van de diagnose vonden gesprekken plaats tussen de ouders, het kind en de coördinator van Eureka! om vast te stellen of het kind geschikt zou zijn voor de Eureka!-lessen. De kinderen van een INOS-school volgden één dagdeel per week les bij Eureka!. Binnen het reguliere onderwijs was de leerkracht ervoor verantwoordelijk de kinderen extra leerstof aan te bieden. De invulling leek per school, maar ook per leerkracht te verschillen.

Over het Leonardo-onderwijs is uit het interview met HB2 gebleken dat kinderen selectief werden toegelaten. Voor een toelating was namelijk een IQ-score van minimaal 130 nodig en het bewijs dat het kind vastloopt in het reguliere onderwijs.

Verdere hulp en/of ondersteuning voor ouders en kinderen diende zelf verkregen te worden. Zo konden ouders die vragen hebben bij de opvoeding van een hoogbegaafd kind zelf hulp of ondersteuning zoeken bij een gespecialiseerde gezinscoach. Bovendien waren er diverse cursussen die speciaal voor hoogbegaafde kinderen zijn ontwikkeld. Door Eureka! werden wel enkele informatiebijeenkomsten en thema-avonden georganiseerd om ouders te informeren, maar verdere begeleiding wordt niet aan de ouders geboden.

Welke problemen ervaart de doelgroep bij de hulpverlening en ondersteuning?

De ervaringen die de geïnterviewde hoogbegaafde kinderen en hun ouders hebben gehad met de ontvangen hulp en ondersteuning liepen uiteen van positieve verhalen tot meerdere problemen. De ervaren knelpunten zijn terug te vinden in Tabel 3.

Tabel 3

Ervaren Knelpunten van (Ouders van) Hoogbegaafde Basisschoolleerlingen

Knelpunten	
1	Communicatie Overdracht tussen leerkrachten Weinig communicatie tussen Eureka! en ouders Gebrek aan nazorg of oudergroep
2	Gebrek aan kennis over hoogbegaafdheid bij leerkrachten
3	Aanvullend lesmateriaal ontbreekt of niet serieus aangeboden
4	Eureka! op andere locatie dan reguliere basisschool Vervoer naar Eureka! Kinderen missen gebeurtenissen op reguliere school
5	Eén dagdeel Eureka! volgens ouders en kinderen te weinig
6	Diagnostiek Te langzaam Niet uitgebreid genoeg

De eerste drie knelpunten, communicatie, gebrek aan kennis en aanvullend lesmateriaal zullen nader besproken worden, omdat die punten in elk interview terugkwamen.

Communicatie kwam op drie verschillende gebieden als een knelpunt naar voren. Ten eerste bleek uit drie van de acht interviews met hoogbegaafde kinderen die nog naar de reguliere basisschool gaan, dat ouders elk jaar weer tegen dezelfde problemen aan liepen, omdat de overdracht en communicatie tussen leerkrachten niet goed verliep. De ouders gaven aan dat zij elk nieuw leerjaar de leerkracht opnieuw op ouderavonden uitleggen hoe hun kind in elkaar steekt. Zij merkten namelijk dat de nieuwe leerkracht geen weet had van het feit dat hun kind hoogbegaafd is. De leerkrachten konden niet adequaat inspringen op de behoeften van de hoogbegaafde kinderen, waardoor de kinderen zich gingen vervelen of probleemgedrag begonnen te vertonen. Ten tweede werd tijdens vijf interviews aangegeven dat ouders weinig weet hebben van wat hun kind bij Eureka! doet, terwijl zij dit wel graag zouden willen weten. Ten derde kwam naar voren dat ouders nazorg misten, aangezien zij met veel vragen bleven zitten na de diagnose. Ouders gaven aan dat zij het fijn zouden vinden als er een oudergroep zou zijn waarin zij ervaringen kunnen uitwisselen met andere ouders.

Ondanks dat de professionals aangaven dat kennis over hoogbegaafdheid is overgedragen aan leerkrachten die les gaven op reguliere basisscholen, kwam uit de interviews een beeld naar voren van leerkrachten die niet wisten hoe zij op een juiste manier met hoogbegaafde leerlingen omgaan. Dit werd waarschijnlijk veroorzaakt door gebrek aan kennis over hoogbegaafdheid, zoals het citaat van de moeder van HB9 verduidelijkt;

“Hij [leerkracht] heeft hem [participant] drie maanden alleen gezet. Dat heeft hem echt buiten de groep gezet. Er werden groepjes gemaakt, maar er was een oneven aantal kinderen dus hij werd er buiten gezet en de leerkracht ging daar mee akkoord en vond het wel leuk zo 'n slim kind.” (HB9moeder)

Tot slot kwam uit alle interviews naar voren dat de kinderen ook problemen hadden met het aanvullende lesmateriaal dat hen is aangeboden. Zo is gebleken dat aanvullend en verrijkend lesmateriaal niet standaard aanwezig is. Per school en per leerkracht waren er andere ervaringen met wat is aangeboden aan aanvullend en verrijkend lesmateriaal. Bovendien bleek het niet vanzelfsprekend te zijn dat er serieus gebruik gemaakt wordt van aanvullend materiaal. In elk interview kwam naar voren dat de kinderen leerkrachten hebben gehad die aanvullend lesmateriaal niet consequent aanboden of gebruik maakten van eenzijdig en niet uitdagend lesmateriaal.

Waar zitten de inconsistenties tussen en binnen organisaties van het gemeentelijk jeugdnetwerk?

Uit de interviews met zowel de professionals als de hoogbegaafde kinderen en hun ouders is gebleken dat inconsistenties bestaan tussen de verschillende gespecialiseerde onderwijsvormen, de reguliere basisscholen die onder de scholengemeenschap INOS vallen en Eureka! en reguliere basisscholen die niet onder de scholengemeenschap INOS vallen en Eureka!.

De inconsistenties die bestonden tussen de verschillende gespecialiseerde onderwijsvormen werden veroorzaakt door een gebrek aan communicatie tussen Eureka! en Leonardo-onderwijs. Zoals de professionals aangaven, zijn Eureka! en het Leonardo-onderwijs twee losstaande onderwijsvormen die zich weliswaar richten op dezelfde doelgroep, maar onderling weinig tot geen communicatie hadden. Zo gaf de coördinator van Eureka! aan dat het Leonardo-onderwijs niet de visie van scholengemeenschap INOS is. Wat overigens niet betekent dat zij het Leonardo-onderwijs veroordeelt, maar wel een verklaring geeft voor het ontbreken van de communicatie tussen de verschillende gespecialiseerde onderwijsvormen. Dat er geen communicatie leek te zijn, werd ook bevestigd door een aantal ouders. Zo gaven vier ouders aan nog nooit van het Leonardo-onderwijs gehoord te hebben. Eén ouder omschreef de relatie tussen Eureka! en het Leonardo-onderwijs als volgt;

“Het is jammer dat ze beiden op hun eigen eilandje gaan zitten, terwijl ze in principe hetzelfde doel hebben, namelijk kinderen die niet tot hun recht komen in het regulier onderwijs extra onderwijs aanbieden. Beide partijen laten hier steken bij vallen. [...] Nu staat niet het belang van het kind voorop, maar ligt het belang bij de aparte organisaties.” (HB2moeder)

Ook communicatie tussen Eureka! en de leerkrachten van het reguliere onderwijs leek te missen of niet duidelijk te zijn. Zo ontvingen ouders tegenstrijdige informatie over de ontwikkeling van hun kind. Uit één interview bleek dat de leerkracht op de basisschool aangaf achteruitgang in de ontwikkeling te signaleren, terwijl de leerkracht van de Eureka!-klas positief was over de vooruitgang die het kind maakte.

Bovendien zorgde een gebrek aan communicatie ervoor dat de leerkrachten van het reguliere onderwijs niet leken te weten waar de kinderen mee bezig waren tijdens de Eureka!-lessen. Dit bleek mede uit het huiswerk dat de kinderen van beide onderwijsvormen kregen wat niet altijd goed op elkaar afgestemd was.

Ook het verschil in kennisniveau over hoogbegaafdheid was groot tussen de leerkrachten van Eureka! en de reguliere school. Hierdoor merkten kinderen verschil in omgang, doordat de leerkrachten van de basisschool vaak kennis misten om lesstof op een juist niveau aan te bieden. Verder werden signalen en gedrag dat passend is bij hoogbegaafdheid over het hoofd gezien, waardoor leerkrachten van de reguliere school de hoogbegaafde leerlingen minder goed konden ondersteunen. Daarbij komt dat de klassen bij Eureka! kleiner waren, waardoor leerlingen een verschil ervaren.

Uit de interviews met de professionals kwam bovendien naar voren dat hoogbegaafde leerlingen die les volgden op basisscholen die niet onder scholengemeenschap INOS vallen in theorie ook Eureka! konden volgen. Echter, in praktijk bleek dit nauwelijks te gebeuren.

Hoe zou de kwaliteit van het jeugdnetwerk volgens de doelgroep en professionals kunnen worden aangepakt?

De kwaliteit van het jeugdnetwerk kon volgens de professionals nog op enkele vlakken verbeterd worden. Zo zou door leerkrachten niet vanuit problemen gekeken moeten worden, maar naar de goede eigenschappen van de hoogbegaafde leerlingen. De kwaliteit zou verder verbeterd kunnen worden door meer verspreiding en overdracht van kennis over hoogbegaafdheid onder leerkrachten van de reguliere basisschool. Tot slot speelde geld een rol, aangezien een gebrek aan voldoende geld zorgde voor een beperking van de middelen die ingezet konden worden. Als er meer geld beschikbaar zou zijn voor het onderwijs aan hoogbegaafde kinderen, zou de kwaliteit verder verbeterd kunnen worden.

In de interviews met de hoogbegaafde kinderen en hun ouders werden ook verbeteringen aangedragen die de kwaliteit van het jeugdnetwerk zouden kunnen verbeteren. De kinderen gaven aan graag meer Eureka!-lessen te willen krijgen, in plaats van één dagdeel zouden zij liever één of twee dagen Eureka!-lessen willen krijgen. Daarbij gaven de kinderen en hun ouders aan dat meer verrijkend lesmateriaal, dat een maximale uitdaging biedt, op de reguliere basisschool zou bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs.

Ouders gaven aan dat de kwaliteit van het jeugdnetwerk verhoogd zou kunnen worden door de communicatie tussen de leerkrachten van Eureka! en de reguliere basisschool te verbeteren, zodat het duidelijker is hoe het met het kind gaat in beide omgevingen. Daarnaast zou volgens één ouder de rapportage van Eureka! meer kunnen lijken op die van het reguliere onderwijs, zodat de ouders een beter beeld kunnen krijgen van de vooruitgang van hun kind. Ook gaf één ouder aan dat een digitaal volgsysteem, zoals al bestaat voor leerkrachten, voor

ouders zou kunnen bijdragen aan de kwaliteit van het jeugdnetwerk, omdat de ouders zo beter betrokken zouden worden bij de ontwikkelingen die het kind op school doormaakt. Verder gaven vier van de acht ouders, met kinderen die Eureka!-lessen volgden, aan dat de kwaliteit aangepakt zou kunnen worden door het hebben van plusklassen op de eigen school of uitbreiding van het aantal lessen in de plusklas die al bestonden. De ouders dienden namelijk zelf vervoer te regelen, wat zorgde voor de vraag naar een vergoeding voor vervoer. Tot slot gaven vier van de negen ouders aan het fijn te zullen vinden als er een oudergroep zou zijn waar zij ervaringen kunnen delen.

Conclusie

In Nederland worden vanaf 1 januari 2015 alle verantwoordelijkheden rondom de jeugdzorg overgedragen naar de gemeenten. In dit onderzoek is onderzocht hoe het jeugdnetwerk omtrent voortijdig schoolverlaters en hoogbegaafde basisschoolleerlingen in de gemeente Breda ingericht is en welke problemen en inconsistenties tussen en binnen instanties zich voordoen. Bij beide thema's zijn na een literatuurstudie twee professionals geïnterviewd. Vervolgens zijn vijf face-to-face interviews gehouden met de betrokkenen van de doelgroep voortijdig schoolverlaters en tien interviews met ouder(s) van hoogbegaafde kinderen en/of de hoogbegaafde kinderen zelf.

Naar aanleiding van de interviews kan geconcludeerd worden dat zowel preventief als curatief meerdere instanties en professionals betrokken zijn bij het voortijdig schoolverlaten. Door de jongeren werd aangegeven dat de begeleiding op het mbo niet persoonlijk en/of op maat gemaakt is en dat op het mbo geen rekening werd gehouden met het feit dat sommige leerlingen van het speciaal onderwijs afkomen. Hierdoor werd de overstap van het middelbaar onderwijs naar het beroepsonderwijs als groot ervaren. Daarnaast is er een inconsistentie tussen de doelen van Werkplein, een instantie die probeert om jongeren aan het werk te krijgen, en de doelen van het RMC, een organisatie waardoor jongeren gestimuleerd worden om eerst een startkwalificatie te behalen voordat ze gaan werken. Schoolverlaters die zich bij Werkplein inschrijven worden daarom niet doorverwezen naar een trajectbegeleider en/of gestimuleerd om een startkwalificatie te behalen.

Uit de interviews met hoogbegaafde basisschoolleerlingen en hun ouders is gebleken dat bij de kennis van de leerkrachten en het lesmateriaal dat aangeboden wordt, verbetering te behalen valt. Het grootste knelpunt ligt echter op het gebied van communicatie. Zo zouden de ouders graag meer informatie willen over zowel de vorderingen van hun kind op school als algemene opvoedingsvragen. Bovendien lijkt de communicatie tussen leerkrachten uit

verschillende leerjaren niet goed te verlopen, waardoor er geen goede overdracht plaatsvindt. Daarnaast is voornamelijk aangegeven dat de communicatie tussen zowel het reguliere basisonderwijs en Eureka! als tussen Eureka! en het Leonardo-onderwijs verbeterd kan worden. Op Eureka! krijgen hoogbegaafde basisschoolleerlingen een dagdeel per week gespecialiseerd onderwijs, in de vorm van extra uitdagende lessen. Op het Leonardo-onderwijs krijgen hoogbegaafde basisschoolleerlingen voltijd gespecialiseerd onderwijs. Ondanks dat deze twee onderwijsvormen beiden gericht zijn op hoogbegaafde kinderen, lijkt communicatie te ontbreken.

Beide doelgroepen gaven aan problemen te ervaren. De kwaliteit van de jeugdnetwerken kan dus nog verbeterd worden. Vooral op het gebied van communicatie waren bij beide thema's inconsistenties en knelpunten te vinden.

Betrouwbaarheid en validiteit

De gevonden resultaten van dit onderzoek zijn redelijk betrouwbaar. Er bleek namelijk bij beide thema's dat geen nieuwe tegenstrijdigheden naar voren kwamen bij de laatste interviews. Dit kan erop duiden dat verzadiging bereikt is, wat wil zeggen dat alle belangrijke informatie verworven is. Een vervolgonderzoek zal in dit geval vergelijkbare resultaten kunnen verkrijgen. Ook is gebruik gemaakt van triangulatie en komen de resultaten van dit onderzoek op meerdere fronten overeen met de resultaten van eerdere onderzoeken naar voortijdig schoolverlaters en hoogbegaafde leerlingen, waardoor de betrouwbaarheid wordt aangetoond. Overeenkomend met het onderzoek van Beltermann en collega's (2012) blijkt uit de resultaten dat voortijdig schoolverlaters gebaat zijn met verschillende jeugdhulpdiensten die de schoolverlaters voorzien van voorlichting, adviezen en steun. Overeenkomend met meerdere onderzoeken (Hoogeveen et al., 2009; Matthews & Kitchen, 2007; Mooij et al., 2007) blijkt dat de kennis van leerkrachten over hoogbegaafdheid en hoe met hoogbegaafde leerlingen om te gaan ontbreekt. Net als uit het onderzoek van Matthews en Kitchen (2007) geven de ouders aan dat zij liever zien dat hun kinderen verrijking krijgen in de reguliere klas in plaats van in aparte plusklassen.

Om de validiteit van dit onderzoek te waarborgen, is in deze scriptie geprobeerd om alleen de resultaten weer te geven die werkelijk nodig zijn om de hoofd- en deelvragen te beantwoorden. Voor voortijdig schoolverlaters bleek in twee gevallen dat de jongeren onderwijs hadden gevolgd op een mbo buiten de gemeente Breda. Deze gegevens gaan dus niet alleen over de gemeente Breda, waardoor de validiteit van dit onderzoek in het geding komt. Bij het thema hoogbegaafdheid volgden 8 van de 10 participanten les op een

basisschool van scholengemeenschap INOS en hadden daarom alleen te maken met Eureka!. Mogelijk wordt de validiteit beperkt doordat alleen maar een gedeelte van het jeugdnetwerk van hoogbegaafde basisschoolleerlingen is bekeken en niet het gehele jeugdnetwerk in de gemeente Breda.

Discussie

Bij beide onderzochte doelgroepen lijken organisaties binnen hetzelfde beleidsterrein op dit moment langs elkaar heen te werken. Door de transitie in de jeugdzorg kan de gemeente Breda de verkokering die plaatsvindt binnen het onderwijs misschien beter tegengaan.

Zo is uit dit onderzoek gebleken dat persoonlijke begeleiding op het mbo kan ontbreken, waardoor de overstap van het vmbo naar het mbo als groot wordt ervaren. Wellicht kan de gemeente bekijken of er een mogelijkheid is dat communicatie tussen persoonlijk begeleiders van het vmbo en het mbo ontstaat of dat deze verbeterd kan worden. Eventueel zal deze communicatie kunnen vallen onder de taken van de transfercoach.

Voor het onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen lijkt een gebrek aan communicatie te bestaan tussen onderwijsinstellingen die onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen aanbieden. Het Leonardo-onderwijs en Eureka! zijn onderwijsvormen van verschillende scholenstichtingen. De schoolbesturen kunnen in de weg zitten, wat voor de gemeente een beperking kan geven om de regie over te nemen. Toch kan de gemeente mogelijk een rol spelen in het bevorderen van de communicatie tussen deze stichtingen, waardoor (ouders van) hoogbegaafde kinderen een meer afgewogen keuze kunnen maken tussen de onderwijsvormen. Eventueel kan ook gedacht worden over een manier om één centraal punt op te zetten waar informatie gevonden kan worden over hoogbegaafdheid, inclusief informatie over de beschikbare onderwijsvormen.

Literatuur

- Allen, J., & Meng, C. (2010). *Voortijdige schoolverlaters: Oorzaken en gevolgen*. Maastricht: ROA.
- Archambault, I., Janosz, M., Fallu, J-S., & Pagani, L. S. (2009). Student engagement and its relationship with early high school dropout. *Journal of Adolescence*, 32, 651-670. doi: 10.1016/j.adolescence.2008.06.007
- Baudson, T. G., & Preckel, F. (2013). Teachers' implicit personality theories about the gifted: An experimental approach. *School Psychology Quarterly*, 28, 37-46. doi:10.1037/spq0000011
- Beltermann, E., Ryan, J., & Billett, S. (2012). The impact of interrupted schooling: Recent school leavers' accounts of transitions. In: Billett, S., Johnson, g., Thomas, s., Sim, C., Hay, S., & Ryan, J. (red.), *Experience of school transitions: Policies, practice and participants*. Dordrecht: Springer.
- Cooper, C. R. (2009). Myth 18: It is fair to teach all children the same way. *Gifted Child Quarterly*, 53, 283-285. doi:10.1177/0016986209346947
- Eureka! INOS project hoogbegaafdheid. (2013). *Totaalconcept Eureka!* Verkregen op 24 mei, 2013, van <http://eureka.inos.nl/?q=node/126>
- Fall, A-M., & Roberts, G. (2012). High school dropouts: Interactions between social context, self-perceptions, school engagement, and student dropout. *Journal of Adolescence* 35, 787-798. doi:10.1016/j.adolescence.2011.11.004
- Flatworldknowledge. (2013). *Wechsler Intelligence Score*. Verkregen op 1 juni, 2013, van http://catalog.flatworldknowledge.com/bookhub/reader/127?e=stangor-ch09_s02
- Gemeente Breda. (2013a). *Jong@Breda*. Verkregen op 6 februari, 2013, van http://www.breda.nl/system/files/artikelen/uitvoeringsprogramma_jongbreda2013.pdf.

INCONSISTENTIES JEUGDNETWERKEN GEMEENTE BREDA

Gemeente Breda. (2013b). *Historie*. Verkregen op 23 maart, 2013, van

<http://www.breda.nl/gemeente/historie>.

Gemeente Breda. (2013c). *Jaarverslag 2011: Feiten en Cijfers*. Verkregen op 23 maart, 2013,

van <http://www.cjgbreda.nl/over-cjg/jaarverslag-2011/feiten-en-cijfers>.

Herweijer, L. (2008). *Gestruikeld voor de start: De school verlaten zonder startkwalificatie*.

Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Hoogeveen, L., van Hell, J. G., Mooij, T., & Verhoeven, L. (2004). *Onderwijsaanpassingen*

voor hoogbegaafde leerlingen: Meta-analyses en overzicht van internationaal onderzoek. Nijmegen: Radboud Universiteit.

Hoogeveen, L., van Hell, J. G., & Verhoeven, L. (2009). Self-concept and social status of accelerated and nonaccelerated students in the first 2 years of secondary school in the

Netherlands. *Gifted Child Quarterly*, 53, 50-67. doi:10.1177/0016986208326556

JSO. (2012). *Transitie jeugdzorg*. Verkregen op 26 februari, 2013, van

<http://jso.nl/transitiejeugdzorg>.

Matthews, D., & Kitchen, J. (2007). School-within-a-school gifted programs: Perceptions of

students and teachers in public secondary schools. *Gifted Child Quarterly*, 51, 256-271. doi:10.1177/0016986207302720

Meng, C., Coenen, J., Ramaekers, G., & Büchner, C. (2009). Voortijdige schoolverlaters:

Aanleiding en kansen op de arbeidsmarkt. *TPEdigitaal*, 3, 6-27.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2013). *Gemeente Breda: Feiten en cijfers*.

Verkregen op 13 maart, 2013, van <http://www.vsvverkenner.nl/gemeente.php?select=0758>.

Montessorischool Breda. (2013). *Leonardo afdeling*. Verkregen op 24 mei, 2013, van

<http://www.montessorischoolbreda.nl/>

- Mooij, T., & Driessen, G. (2008). Differential ability and attainment in language and arithmetic of Dutch primary school pupils. *British Journal of Educational Psychology*, 78, 491–506. doi:10.1348/000709907X235981
- Mooij, T., Hoogeveen, L., Driessen, G., van Hell, J., & Verhoeven, L. (2007). *Succescondities voor onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen: Eindverslag van drie deelonderzoeken*. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Mooij, T., Paas, T., & Fettelaar, D. (2012). *Onderwijs en cognitief hoogbegaafde leerlingen: Leonardoschool of -leerling? Tussenbalans van interventieonderzoek project Onderwijs Bewijs ODB08093*. Nijmegen: ITS.
- Morgan, A. (2007). Experiences of a gifted and talented enrichment cluster for pupils aged five to seven. *British Journal of Special Education*, 34, 144-153. doi:10.1111/j.1467-8578.2007.00470.x
- Nederlands Jeugd instituut. (2013). *Tussenstand en reacties: Voortgang transitie*. Verkregen op 12 maart, 2013, van <http://nji.nl/eCache/DEF/1/17/085.html>.
- Neihart, M., Reis, S. M., Robinson, N. M., & Moon, S. M. (2002). *The Social and Emotional Development of Gifted Children: What do we know?* Washington: Prufrock Press, Inc.
- Peterson, J. S. (2009). Myth 17: Gifted and talented individuals do not have unique social and emotional needs. *Gifted Child Quarterly*, 23, 280-282. doi:10.1177/0016986209346946
- Pfeiffer, S. I., & Stocking, V. B. (2000). Vulnerabilities of academically gifted students. *Special Services in the Schools*, 16, 83-93. doi:10.1300/J008v16n01_06
- Reis, S. M., & McCoach, D. B. (2002). Underachievement in gifted students. In Neihart, M., Reis, S. M., Robinson, N. M., & Moon, S. M. (Eds.), *The Social and Emotional Development of Gifted Children: What do we know?* (p. 81-92). Washington: Prufrock Press, Inc.

- Reis, S. M., & Renzulli, J. S. (2009). Myth 1: The gifted and talented constitute one single homogeneous group and giftedness is a way of being that stays in the person over time and experiences. *Gifted Child Quarterly*, 53, 233-235. doi:10.1177/0016986209346824
- Renzulli, J. S. (2002). Emerging conceptions of giftedness: Building a bridge to the new century. *Exceptionality: A Special Education Journal*, 10, 67-75. doi:10.1207/S15327035EX1002_2
- Rijksoverheid. (2011). *Kamerbrief over stelselwijziging zorg voor jeugd*. Verkegen op 27 februari, 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2011/09/30/kamerbrief-over-stelselwijziging-zorg-voor-jeugd.html>.
- Rijksoverheid. (2013a). *Jeugdzorg dichtbij kind organiseren*. Verkregen op 26 februari, 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdzorg/jeugdzorg-dichtbij-kind-organiseren>.
- Rijksoverheid. (2013b). *Meer jongeren met diploma van school*. Verkregen op 13 maart, 2013, van http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/01/15/meer-jongeren-met-diploma-van-school.html?ns_campaign=nieuwsberichten-ministerie-van-onderwijs%2C-cultuur-en-wetenschap&ns_channel=att.
- Rijksoverheid. (2013c). *Kamerbrief over aanpak voortijdig schoolverlaten*. Verkregen op 19 februari, 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/02/12/kamerbrief-over-aanpak-voortijdig-schoolverlaten/kamerbrief-over-aanpak-voortijdig-schoolverlaten.pdf>.
- Rijksoverheid. (2013d). *Wie houdt toezicht op de leerplicht?* Verkregen op 13 maart, 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerplicht/vraag-en-antwoord/wie-houdt-toezicht-op-de-leerplicht.html>.

RMCnet. (2013). *Regionaal Meld- en Coördinatiepunt*. Verkregen op 13 maart, 2013, van <http://www.rmcnet.nl/?pag=52>.

Schuler, P. (2002). Perfectionism in gifted children and adolescents. In Neihart, M., Reis, S. M., Robinson, N. M., & Moon, S. M. (Eds.), *The Social and Emotional Development of Gifted Children: What do we know?* (p. 71-80). Washington: Prufrock Press, Inc.

Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., & Worrell, F. C. (2011). Rethinking giftedness and gifted education: A proposed direction forward based on psychological science. *Psychological Science in the Public Interest*, 12, 3-54. doi:10.1177/1529100611418056

Transitiebureau Jeugd. (2012). *Spoorboekje transitie jeugdzorg*. Verkregen op 26 februari, 2013, van <http://www.voordejeugd.nl/images/pdf/spoorboekje-transitie.pdf>.

Transitiecommissie Stelselherziening Jeugd. (2013). *Eerste rapportage*. Verkregen op 12 maart, 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/01/30/transitiecommissie-stelselherziening-jeugd/transitiecommissie-stelselherziening-jeugd.pdf>.

Van Tilborg, L., & Van Es, W. (2006). *Aanpak van het voortijdig schoolverlaten in zes Europese landen*. Utrecht: Sardes.

Walsh, R. L., Kemp, C. R., Hodge, K. A., & Bowes, J. M. (2012). Searching for evidence based practice: A review of the research on educational interventions for intellectually gifted children in the early childhood years. *Journal for the Education of the Gifted*, 35, 103-128. doi:10.1177/016235321244610

Ziegler, A., Stoeger, H., & Vialle, W. (2012). Giftedness and gifted education: The need for a paradigm change. *Gifted Child Quarterly*, 56, 194-197. doi:10.1177/0016986212456070

Bijlage: Onderzoeksopzet interviews

Topiclijst voor voortijdig schoolverlaters

Inleidende vragen

- Hoe oud ben je?
- Naar welke school ga je?
- In welke klas zit je?
- Werk je al?

Onderzoeksgericte vragen

1. Wat voor begeleiding krijg je vanuit school omtrent het schoolverlaten?

- Welke adviezen/daden geven ze?
- Wat heb je gehad aan deze adviezen/daden?
- Hoe ervaar je deze adviezen/daden?

2. Met welke andere instanties heb je nog contact?

- Hoe is het contact ontstaan?
- Wat doen deze instanties voor je (adviezen en daden)?
- Wat heb je gehad aan deze adviezen/daden?
- Hoe ervaar je het contact?
- Wat zijn de punten waarmee de instanties je niet van dienst konden/kunnen zijn?
- Hoe gaan de instanties daarmee om? (doorverwijzing?)

3. Welke instanties geven dezelfde adviezen/daden en welke instanties geven tegenstrijdige adviezen/daden?

- Waar schieten de instanties tekort?
- Hoe zou het beter kunnen volgens jou?

- Is er verder nog iets dat je belangrijk vindt om te delen met ons of gewoon graag wilt vertellen?

Afsluiting

- Kort samenvatten
- Bedanken
- Contactinformatie voor versturen eindverslag

Topiclist voor hoogbegaafde leerlingen

Inleidende vragen

- Hoe oud ben je?
- Naar welke school ga je?
- In welke klas zit je?
- Op welke leeftijd kwam je erachter dat je hoogbegaafd bent?

Onderzoeksgerichte vragen

1. Wat voor begeleiding krijg je vanuit school?
 - Welke adviezen/daden geven ze?
 - Wat heb je gehad aan deze adviezen/daden?
 - Hoe ervaren je deze adviezen/daden?
 - Hoe gaan de leraren met je om? / Hoe zien zij hoogbegaafdheid?
2. Met welke andere instanties heb je nog contact?
 - Hoe is het contact ontstaan?
 - Wat doen deze instanties voor je (adviezen en daden)?
 - Wat heb je gehad aan deze adviezen/daden?
 - Hoe ervaren je het contact?
 - Hoe gaan de professionals met je om? / Hoe zien zij hoogbegaafdheid?
 - Wat zijn de punten waarmee de instanties je niet van dienst konden/kunnen zijn?
 - Hoe gaan de instanties daarmee om? (doorverwijzing?)
3. Welke instanties geven dezelfde adviezen/daden en welke instanties geven tegenstrijdige adviezen/daden?
 - Waar schieten de instanties tekort?
 - Hoe zou het beter kunnen volgens jou?

 - Is er verder nog iets dat je belangrijk vindt om te delen met ons of gewoon graag wilt vertellen?

Afsluiting

- Kort samenvatten
- Bedanken
- Contactinformatie voor versturen eindverslag

Topiclist interviews professionals

Inleidende vragen

- Voor welke instantie werkt u?
- Wat is uw functie binnen de instantie? (evt. Hoe lang vervult u deze functie al?)

Onderzoeksgerichte vragen (afhankelijk van welke sleutelpersoon is dit aangepast)

- Heeft u contacten met andere jeugdinstanties? Zo ja, welke?
- Hoe verloopt dit contact?
- Indien knelpunten: heeft u suggesties hoe dit contact verbeterd kan worden?
- Hoe komen de instanties in contact met de doelgroep of de doelgroep met hen?
- Wat gebeurt er na het eerste contact met de doelgroep?
- Hoe vaak heeft u gemiddeld contact met de doelgroep?
- Wat doet u/kunt u betekenen voor de doelgroep?
- Wat voor resultaten ziet u?
- Op welk moment verwijzen jullie iemand door? Waarheen dan meestal?
- Zijn er instanties waarvan u denkt dat deze van belang zijn voor de doelgroep waarmee u niet in contact bent? Is hier een reden voor?
- Zou u ons in contact kunnen brengen met betrokkenen uit de doelgroep?

Afsluiting

- Kort samenvatten
- Bedanken
- Contactinformatie voor versturen eindverslag